СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVI. Ч. 196. Джерзи Сиmі, Н. Дж., четвер, 23. серпня, 1928. VOL. XXXVI. No. 196. Jersey City, N. J., Thursday, August 23, 1928. THREE CENTS.

ГУВЕР СКЛИЧЕ ФАРМЕРСЬКУ КОНФЕРЕНЦІЮ

ПІДЕ СЛІДАМИ СМИТА І ПОКЛИЧЕ ЛОВДЕНА ДО НАРАД. ТАК ЗАЯВИВ В ПРОМОВІ, ЯКУ ВИГОЛОСИВ В СВОЇМ РОДИННІМ СЕЛІ ДО 12,000 СЛУХАЧІВ.

ВЕСТ БРЕНЧ, Айова, 21. серпня. — Герберт Гувер, републиканський кандидат на президента, відвідав своє родиме село і гроби своїх батьків, відвідав знакомих та сидав в тій хаті, де прийшов на світ. Вест Бренч це мала місцевість, яка має всего 750 мешканців. З приводу приїзду Гувера зїхалося на той день до 15,000 люда.

По полудни відбувся масовий мітинґ, на якім говорили сенатори і багато републиканських бесідників, атакуючи демократів, особливо політику Тамані Голл, з якою звязаний демократичний кандидат на президента Смит.

Вечером виголосив бесіду Гувер, відчитуючи її з манускрипту. Ціла бесіда була присвячена його споминам, звязаним з його рідною місцевістю, а далі з розвязкою фармерської проблеми. Гувер не сказав нічого позитивного, а тільки станув на тім самім становищи, що Смит. Він обіцяв скликати фармерську раду з експертів і покликати до неї свого опонента, а прихильника фармерів, бувшого ґовернора з Ілинойс Ловдена. Він заявився за допомогою уряду для фармерів, щоби змодернізувати фармерський бизнес.

ПРОТИ РАТИФІКАЦІЇ ПАКТУ КЕЛОҐА.

ПРОФЕСОР БОРЧАРД ЗАЯВЛЯЄ, ЩО ПАКТ КЕЛОҐА ДЛЯ СВІТОВОГО МИРА НІЧОГО НЕ ВДІЄ, А ТІЛЬКИ ВТЯГНЕ АМЕРИКУ В НОВІ ВОЄННІ КОНФЛІКТИ. ДРУГІ ПРОТИВИЛИСЯ ЦЕМУ.

ВИЛІЕМСТАВН, Масс., 21. серпня. — В Політичнім Інституті говорив сегодня знаток міжнародного права професор Борчард на тему мирового предложення Келоґа. Він сказав, що Англія і Франція поробили такі застереження, що це мирове предложення не має в практиці ніякого значіння. Той договір тільки втягне Америку дорогою Ліґи Націй і льокарненських договорів в нову війну. Тому сенат повинен цему договорови відмовити ратифікації так, як відмовив в своїм часі ратифікації верзальському договорови.

З його поглядами не годилося багато других бесідників, а між ними і др. Герри Ґарфилд, президент Політичного Інституту, котрий промовляв за ратифікацією.

ПРИ НОТИФІКАЦІЇ СМИТА БУДЕ 100,000 ЛЮДЕЙ.

ВИКІНЧЕНО ВСІ ПРИГОТОВАННЯ. 104 СТАЦІЙ ПЕРЕДАСТЬ ПРОМОВУ ПО РАДІО.

ОЛБАНІ, 21. серпня. — Ґовернор Смит доглядає особисто всіх детайлів при декорованию і розміщенню місць та труб, що мають збільшити силу голосу так, щоби кождий з слухачів міг добре чути промову. Смит пробує свій голос зі всіми модуляціями, щоби переконатися, чи добре звучить.

Нотифікаційне торжество буде одно з найбільших політичних сензацій. Надіються яких 100,000 слухачів на місци, а 104 передаючих стацій передасть промову найбільшій авдиторії, яку колинебудь можна було зібрати. Зарезервовано 3,000 почесних місць. 19 спеціяльних тренів і 3 кораблі довезе гостей з Ню Йорку і околиць. До цего треба ще врахувати тисячі автомобілів.

КУЛИДЖ ІМЕНУВАВ НАСЛІДНИКА ГУВЕРА.

БУДЕ НИМ ЙОГО ОСОБИСТИЙ ПРИЯТЕЛЬ В. Ф. ГВАЙТИНҐ. НОМІНАЦІЯ ВИКЛИКАЛА ЗДИВОВАННЯ І РОЗЧАРОВАННЯ.

СУПІРІОР, Вис., 21. серпня. — Президент Кулидж формально приняв резиґнацію Герберта Гувера як секретаря торговлі і назначив на це місце Вилієма Гвайтинга з Голіок, стейту Месечузетс. Ніхто не надіявся такої номінації. Гвайтинґ є особистим приятелем президента та великим його приклонником і обожателем.

СМИТ ВИГРАВ В ПРОБНІМ ГОЛОСОВАННЮ.

АЛЕ ТІЛЬКИ НА КОРАБЛІ МЕДЖЕСТИК І НА МОРЮ.

НЮ ЙОРК, 21. серпня. — Сенатор Ваґнер розповів, що на кораблі Меджестик, підчас дороги з Европи до Америки, переведено між подорожними першої кляси пробне голосованне що до цего, хто має бути президентом: Гувер чи Смит. За Смитом голосувало 374 подорожних, а за Гувером 294. Знаменне при тім те, що подорожні представляли головно багату і бизнесову американську клясу.

ВИКРИЛИ 1,200 ҐАЛЬОНІВ АЛЬКОГОЛЮ.

І ТО БЛИЗЬКО КАПІТОЛЮ У ВАШИНҐТОНІ.

ВАШИНҐТОН, 21. серпня. — Близько самого капітолю відкрито потайну дестилярню, ледви чи не найбільшу того рода в Америці. Знайдено там на складі 1,200 ґальонів алькоголю. Шум електричних машин з підземелля зрадив тайну. Досі не зроблено ніяких арештів.

ОБЖАЛОВУЄ КАТОЛИКІВ В УБИЙСТВІ ОБРЕҐОНА.

МЕКСИКО СИТІ, 21. серпня. — Головний начальник поліції, ґенерал Антоніо Цертуке, зібрав вже всі матеріяли, потрібні до обжалованння в справі вбийства президента Обреґона. З актів виходить, що цілий заговір пляновано в монастирі, де жила мати настоятелька, котру держать в арешті. Слідство продовжують далі.

ЗІ СВІТА

ВІДЕНЬ. — Українець Юрій Коцай, славний пливак, котрий дістав першу нагороду на олімпійських ігрищах в Амстердамі, далі перемагає в змаганнях. На цей раз Коцай узяв першу нагороду на змаганнях у пливанню на 100 метрів взад у Відні. Тепер він знаходиться в Будапешті, де побив рекорд пливання і взяв знова першу нагороду.

МОСКВА. — Доносять з Владивостока, що большевицькі власти затримали великий японський корабель, наладований амуніцією. Корабель віз контрабандою амуніцію для манджурської армії.

БЕРЛІН. — Другий син бувшого кайзера Вільгельма Етель Фридрих одружився з російською ґрафинею Меліною, яка через довший час була господинею у німецького принца.

ОСЛЬО, Норвеґія. — Норвежський пароплав „Михаїл Старс", який оглядав на південний схід острів Еспеpанс, доносить, що не найшов жадних слідів славного дослідника Амундсена та його товаришів.

МОСКВА. — Головна частина Москви, де переважно містяться державні установи, майже цілком згоріла.

Один чоловік забитий та багато поранено. Найцікавіше те, що в найбільшому з будинків, які погоріли, знаходилася пожарна команда.

ОСАНТ, Франція. — Тутешня радіо-стація переловила трівожну телеґраму SOS з німецького пароплава. Зараз же на поміч вийшли французькі кораблі по вказаному напрямкови.

БУКАРЕШТ. — Пілсудський прибув до Торговишти. Він їде далі на відпочинок на довший час.

ТРАПЕЗУНД, Туреччина. — Небувалий холод навістив Чорне море. В Трапезунді замерзло 10 людей. Доносять про сотні замерзлих з инших околиць.

МОСКВА. — Вже 50 днів треває в Кримі страшна посуха. Висохли жерела та ріки. В Симферополі бракує води. До вечора труби припинять подавати воду.

АНҐОРА, Туреччина. — Турецький уряд вживає заходів до заключення торговельних договорів з балканськими державами, згідно з льокарнською конференцією.

ПАРИЖ. — Поліції вдалося арештувати злодія-джентельмена, котрий протягом 6 місяців обкрадав помешкання, власники яких виїхали на вакації. В його помешканні найшли 125 одягів та цілий склад інчих річей та меблів. Крадіж йому вдалося завдяки аристократичним манерам та елеґантности.

МОСКВА. — Будепештенський кореспондент большевицької Телеґрафічної Аґенції доносить, що в столиці Угорщини поліція перевела труси й арешти. Найдено комуністичну літературу. Один з арештованих, Шамон, підчас допиту вискочив з вікна з великої висоти й смертельно потовкся. Поліція думає, що Шамон виконував обовязки курієра для звязку між Москвою і Мадярщиною.

КОПЕНҐАҐА. — Сюди прибув большевицький кружляк „Аврора", славний з того, що перший зачав стріляти на зимову царську палату в Петербурзі. Данський військовий міністер улаштував сніданок для офіцирів корабля. Большевики зреванжуються тим-же на покладі „Аврори".

БЕРЛІН. — Вихованець київського духовного семинара, Українець з роду, Боголюбов, славний шахіст, бере тепер участь у змаганнях на шаховому турнірі в Кісінґені. Покищо Боголюбов стоїть на першім місці, в той час, коли бувший славний чемпіон світа Капабланка є на другім. Як звичайно, Боголюбов виступає як „Руський".

ЖЕНЕВА. — Міністер закордонних справ Голяндії Ван Блокланд буде вибраний на голову на вересневій сесії Ліґи Націй.

ЖІНКА МЕЙОР У ГОСТЯХ.

НЮ ЙОРК, 20. серпня. — Місто витало в себе цікавого гостя. Була ним сива жінка Миссис Люсія Маріон Фостер Велч, мейор міста Савтгемптону в Анґлії. Мала на собі свій офіційний стрій, якого уживає вдома при торжественних парадах. Такого строю уживали ще в давні середньовічні часи. Привитав її з великою парадою від імені міста мейор Вокер, котрий буде їй товаришити в дорозі до Вашинґтону, куди саме вона вибирається.

НОВИЙ ЗАМАХ НА ПОЧТУ.

В ніч під 27. липня ц. р. доконано нападу на почтову філію ч. 14, що міститься на Ялівці за Личаківською рогачкою. Невідомі справники дісталися в ночі до помещкання почти і приступили фахово до діла. Відкрили долотом залізні двері, усунувши теж залізні штаби і з великою прецизією розбили касу забрали в готівці 200 зол. та незначну кількість почтових марок і відійшли тою самою дорогою, що й прийшли. Поліція є ніби на тропі справників грабунку.

РЕЛІҐІЙНИЙ ФАНАТИЗМ.

В селі „Вишнева Гора" біля Андрієва напали тамошні літники-ортодокси на крамницю Ізраїля Баха, який, не зважаючи на суботній день, торгував як звичайно. Склеп до чиста здемолювали. В справу вмішалась поліція.

РЕСТАВРУЮТЬ СОФІЙСЬКИЙ СОБОР.

НКО видав київській краєвій інспектурі кошти на реставрацію Софійського Собору. Вже почалися реставраційні роботи під керовництвом відомого реставратора ленінградського професора Кіпніка.

СМЕРТЬ ВІД УКУШЕННЯ ЗМІЇ.

В лісі біля Бранденбурґа (півн. Німеччина) знайшли трупів двоїх дітей, 12-тилітнього хлопчини і 8-літньої дівчинки. Хлопець і дівчинка лежали, кріпко обійнявшись. Лікарські оглядини ствердили, що причиною траґічної смерти дітей було укушення їдовитої змії. Другою причиною траґічної смерти було мабуть також те, що в подразненню і страху нещасні діти заблукали і не могли трапити до міста.

ЗВІР У ЛЮДСЬКІМ ТІЛІ.

28-літній каліка без обидвох ніг, Йосиф Ярошевський, підступом заманив 12-літню дівчинку Яніну Д. на личаківське кладовище (у Львові) й там її знасилував.

ШКАРЛЯТИНА В СТАНИСЛАВІВЩИНІ.

В Станиславові й околицях стверджено кільканацять випадків шкарлятини. По селах ця недуга панує епідемічно.

ТЕРОР НА ЗАКАРПАТТІ.

З села Копашньова коло Хусту потягли жандарми Михайла Молнара, Василя та Юрка Ганчура до тюрми. Причина увязнення є та, що вони мали збирати гроші делеґатам на дорогу до Праги на Червоний день. А в суті річи є це секатура жандармерії над нелюбими громадянами. Та мимо цього державна прокуратура не випустила до нині цих людей з вязниці.

Поводження жандармів викликало обурення серед населення й люди, щоби зменшити біду арештованих, працюють на їх полях і дбають про рідню увязнених. Це все діється в демократичній чехословацькій республиці.

У ШКОЛІ ЩОРАЗ ГІРШЕ.

В Лодзі 16-літній учень торговельної школи Ян Містшак, діставши зле свідоцтво, стрілив кілька разів із револьвера до вчительки, але її не влучив. Вчителька дістала нервовий атак.

ВИБУХ СКЛАДУ АМУНІЦІЇ.

В містечку Жуенвіль над Марною (у Франції) вилетів у повітря склад пороху й муніції. Богато людей згинуло. Довколичні будинки знищені, м. і. збурена електрична стація, а з фабрики конеєрв зірваний дах. Наслідком вибуху ушкоджений надрічний порт.

ВІЙНА В МОНҐОЛІЇ

ПОВСТАННЄ ШИРИТЬСЯ. БОЛЬШЕВИКИ КЛИЧУТЬ МОНҐОЛІВ ЗЛУЧИТИСЯ РАЗОМ ПІД ЗВЕРХНІСТЮ СССР.

ПЕКІНҐ, 21. серпня. — Манджурський уряд поспішив повідомити світ, що повстання в китайській Монґолії зліквідовано. Тепер наспіли нові відомости, що виступ большевиків не тільки не припинився, але поширюється далі. Східно-китайська залізниця розірвана в двох місцях. Советська Монґолія післала принцови Гайларського района в Манджурії ультімат з домаганням прилучитися до повстанців.

Японські ґазети твердять, що повстаннє зорґанізовано Москвою та підтримується большевиками.

В спеціяльних відозвах монґольських Бурятів, большевики кличуть їх злучитися в одну незалежну бурятську советську републику, в яку буде включена територія між Байкалом і Іркутськом, з населенням 300,000 людей.

Совет Народних Комісарів Монґолії пробує відкинути японське обвинувачення, що нібито в повстанні уряд приймає участь.

Неправда нібито й те, що в повстанні та боях проти манджурських військ бере участь реґулярне монґольське військо, піхота та кіннота.

НІМЕЧЧИНА ДОМАГАТИМЕТЬСЯ ЕВАКУАЦІЇ НАДРЕНІЇ.

НІМЕЦЬКИЙ МІНІСТЕР ЗАКОРДОННИХ СПРАВ ШТРЕЗЕМАН ВИМАГАТИМЕ ЕВАКУАЦІЇ РЕШТИ РЕНСЬКОЇ ОБЛАСТИ, ЗАНЯТОЇ ФРАНЦУЗАМИ.

ПАРИЖ, 21. серпня. — Підчас обговорення та підписання пакту Келоґа в Парижі, що має відбутися 27. серпня, Штреземан звернеться з домаганням звільнити решту Ренської провінції від французьких окупаційних військ.

В крайнім разі німецький міністер буде домагатися звільнення другої полоси, так званої кобленцської, яка має бути евакуована в 1930 році.

В дипльоматичних колах сумніваються, щоби Франція на те погодилася. Що можна сподіватися, так це звільнення 3. майнецської полоси, яка після верзальського договору має бути звільнена в 1935 разі.

ЕВРОПЕЙСЬКЕ КІНО ГОТУЄТЬСЯ ДО ВІЙНИ З АМЕРИКАНСЬКИМ.

КОНҐРЕС ФАБРИКАНТІВ КІНО-ФІЛЬМІВ У БЕРЛІНІ. ЗІХАЛОСЯ БІЛЬШЕ НІЖ 600 ДЕЛЕҐАТІВ. МОСКАЛІ ТАКОЖ БЕРУТЬ УЧАСТЬ.

БЕРЛІН, 21. серпня. — Сюди зїхалося 600 делеґатів кінопродукції, представленої всіма европейськими державами, включаючи і Московщину. Конґрес має виробити пляц боротьби проти американської кіно-інвазії на европейськім ринку. Америка не має на конґресі своїх представників, бо сам конґрес є дуже конспіративним.

КОРОНАЦІЯ АЛЬБАНСЬКОГО КОРОЛЯ БУДЕ В СУБОТУ.

НОВОСПЕЧЕНИЙ КОРОЛЬ БУДЕ НАЗИВАТИСЯ ШАНДЕРБЕРҐ III.

БІЛГОРОД, 21. серпня. — Доносять з Альбанії, що приготовання до коронації Ахмед Зоґи йде повною ходою.

Сама коронація буде за пять днів, у суботу, а неділю оголосять національним святом. Новий король приймає історичне імя останнього короля Альбанії Шандерберґа II., який згинув у 1444 році у війні з Турками, коли Альбанія втратила свою незалежність.

Ахмед Зоґу буде зватися Шандерберґ III. Це імя є дуже популярне по цілій Альбанії.

КИТАЙЦІ МОДЕРНІЗУЮТЬСЯ.

ПЕКІНҐ, 21. серпня. — Міський відділ охорони здоровля видав наказ, щоби всі жінки у віці до 30 років постригли волосся на зразок европейських жінок, в противному разі, винні в невиконанні цього розпорядження, платитимуть податок.

Наказ входить в силу з 1. вересня с. р.

АМЕРИКАНСЬКИЙ СЕНАТОР ХВАЛИТЬ БОЛЬШЕВИКІВ.

МОСКВА, 21. серпня. — Член демократичної партії стейту Оклагоми сенатор Елайнер Томас дуже задоволений з розмов з Літвіновим, заступником комісаря заграничних справ та комісарем торговлі Микояном.

В розмові з кореспондентами він висловив жаль, що Америка не торгує з большевиками й через те тратить богато міліонів долярів.

ДИМІСІЯ БОЛГАРСЬКОГО МІНІСТРА ВІЙНИ.

ДИМІСІЮ ЗВЯЗУЮТЬ З УБИЙСТВОМ ВОЖДА МАКЕДОНЦІВ ҐЕНЕРАЛА ПРОТОГОРЕВА.

СОФІЯ, Болгарія, 21. серпня. — На домагання премієра Лятчева, ґенерал Волков, болгарський міністер війни, уступив з ради міністрів. Причину димісії ставлять в тісний звязок з участю міністра в македонській орґанізації, котра, як відомо, славна зі своїх терористичних актів проти Сербів та сербофільських Болгарів.

Окрім того Волкову приписують участь в убийстві вожда Македонців, ґенерала Протоґорева.

ВЕРЕСЕНЬ -- МІСЯЦЬ СИРОТИНЦЯ-ЗАХИСТУ У. Н. СОЮЗА.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and Holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 6, 1911, under the Act of March 3, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодинока число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Загряницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Oorder.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ВІЛЬНА ТОРГОВЛЯ

З приводу виборчої кампанії і політичної боротьби між двома найбільшими американськими партіями: республиканською і демократичною, дискутують знова завзято над справою протекційної тарифи. Гувер, републиканський кандидат на президента, заявився за задержанням протекційної тарифи, заявляючи, що саме їй треба завдячувати американський добробут. Бо, каже Гувер, коли не обгородимо себе цловим муром перед другими державами, то до Америки напливе багати чужих товарів, а тоді американські фабрики перестануть продукувати, а робітник втратить варстат праці.

Не будемо розводитися тут над цею справою з наукового боку, бо і так ця справа не вирішена і досі. Всеж таки і учені, прихильники протекційної тарифи, погоджуються з тим, що такої системи можна придержуватися тільки часово, щоби підховати якусь нову краеву індустрію, яка ще в пеленках і не може конкурувати з широко розвиненою індустрією чужих країв. Отже й цей науковий аргумент відпадає, коли ходить о Злучені Держави. Тут стоїть індустрія так високо, що вона може сміло конкурувати з індустрією цілого світа. А чи протекційна тарифа хоронить робітника від безробіття, це найкраще пізнати по Англії. Там же при владі консервативне правительство Болдвина, яке точнісенько придержується в практиці тої самої економічної політики, що й републиканська адміністрація у Вашингтоні. Протекційна система не спинила одначе безробіття в Англії. Навпаки, це безробіття зростає тепер з кождим місяцем і стає найважнійшою проблемою держави, супроти якої консервативний уряд безрадний. І от саме тепер ведеться рівнож в Англії широка дискусія на тему протекційної тарифи. І не тільки Партія Праці і соціялісти, але ліберали і визначні консерватисти починають перехилюватися на сторону вільної торговлі, заявляючися за усуненням цлових барієр. Европа пережила на своїх власних очах практичну розвязку цего питання. По світовій війні всі европейські держави відмежували себе економічно хінським муром, наложивши височезні цлові оплати на ввіз товарів з чужих країв. Той експеримент доводив одначе всі краї до руїни, а полекшало тоді, коли ті цлові барієри почали касувати. І от бачимо, як тепер в Европі чимраз дужче зі всіх боків підносяться голоси проти цлових барієр, а за вільною торговлею. Сама життева практика розвязала отсе спірне питання: протекційні тарифи, чи вільна торговля? До такої самої розвязки буде місіла прийти і Америка. Бо і американська статистика виказує, що в тих часах, коли протекційна тарифа не була таким самовладним паном; як тепер, не було тоді такого безробіття як сегодня, а наплив сирівців з чужих країв тільки збільшав американську індустрію, даючи попри те лучший і дешевший товар.

ЧИ ЛИШЕ ПОЛІТИЧНА СЛІПОТА?

—o—

Хто хоче в політичному, громадському чи національному життю прислужитися його розвиткови, той мусить числитися з фактами життя. Кожен реальний політик мусить числитися з тим, що в дійсности істнує й що можливе до здійснення, але не жити нереальними уявами.

Вже не раз писалося й говорилося про те, що українська іміґрація з Америки до старого краю масово вже повертати не буде. Наша іміґрація засуджена тут залишитися на завжди, а тому вона мусить відповідно цьому й пристосовуватися до місцевого, американського життя. Разом з тим, не забуваючи про свій рідний край, щоби дати йому посильну допомогу в тяжкій визвольній боротьбі, ми тут повинні витворювати такі національні й політичні орґанізації, які дійсно можуть дати реальну допомогу краеви, а не лише творити купу ріжних політичних та національних проґрам, ріжних рецепт визвольної боротьби, низку бажань, критики і т. д.

Коли людина в біді, коли вона потопаючи напружує останні сили, щоби вратуватися, то не час давати їй тоді науки, як то добре булоб, колиб вона ранійше була подумала про своє теперішне лихо, колиб вона ранійше навчилася пливати. Цим людину не вратуєш, хоч якеб щире бажання мав до того. Але треба подати їй помічну руку, подати їй дошку чи що инше, що підтрималоб її, а там потопаючий сам вибереться з біди.

На жаль, багато є таких людців, що про ці прості істини забувають. Замісць того, щоб дати реальну допомогу і дійсно помічну руку свому рідному народови, вони заводять політиканство, творять ріжні дрібні гуртки з ріжними рецептами „визволення". Навіть більше того, не приймаючи на увагу місцевих обставин, з якими нарешті наша іміґрація мусить зжитися і які вона повинна розуміти, щоб як найліпше використати їх для влаштовання свого власного життя в новій, прибраній батьківщині, ріжні „спасителі" та „оборонці" України намагаються перенести старокраєві політичні орґанізації на американський ґрунт, в лави нашої іміґрації. Стараються вони серед іміґрації витворити старокраєві політичні орґанізації, які часто там вже давно збанкротували, або засуджені лише на смерть, або повне забуття.

Прикладом такого незрозумілого творення старокраєвих політичних партій були тут спроби О. Назарука створити гетьманську орґанізацію. З того „мудрого" творення залишився лише нездоровий чад з ріжними „політичними отченашами". Розвіялася назаруківщина й на зміну їй появилася шаповалівщина. Почалося творення „нової" політичної партії в Америці, вже давно збанкротувавшої в старім краю та в Европі — партії „соціялістів-революцеонерів".

Шоповалівщина знайшла собі тут співзвучний гурток радикальствуючих, що замісць реальної праці, дійсно користної для визвольних змагань рідного народу, роками творять політичні уґруповання, що все ростуть, потім тріскаються, як жаба на лузі, потім в іншім вигляді і під іншими назвиськами знову відроджуються, щоб не вийшовши з віку немовляти знова розлетітися на нові уґруповання. Саме тепер ті розбиті черепки, ті мертві кости знову заворушилися й забили в калатало партії соціялістів-революціонерів. Вони намагаються видати „новий" проґрам визволення українського народу. Мало хто зних здає собі звіт з того, що на американській землі кожна політична партія, чи ґрупа, що не звязана з американським життям, згори засуджена на нидіння та смерть.

Щож до старого краю, то там в гущі народніх мас твориться та політична сила, творяться ті політичні уґруповання, що відповідають реальним обставинам життя та практичним завданням часу на шляху до створення суверенної держави. Творити партії тут, поза межами рідного краю, які „нашу думку саме йому потрібні", це все одно, що лікареви лікувати хорого, знаючи лише одне, що він тяжко хорий і не маючи поняття про характер та форму хороби, хоч може причини йому й будуть відомі з оповідань інших.

Отож прислухуймось до голосу рідного краю, чого він бажає від нас і по мірі наших сил ідім йому на допомогу. Голоси европейської іміґрації не можуть бути для нас авторитетом, бо вона теж спостерігає старий край лише з віддалі. Поки-що в Америці є лише одна орґанізація, що йде за дійсним голосом рідного краю, а це орґанізація „Обєднанне", яке обєднує всі творчі сили нашої іміґрації. Всі інші політичні гуртки та орґанізації ведуть працю не в інтересах рідного краю, але в інших, дуже ріжноманітних і далеких від інтересів нашого народу. Творення таких орґанізацій є не лише політичною сліпотою, але і щось інше. Думаємо, що сам читач знайде собі відповідну на це назву.

АМЕРИКАНЦІ, А МИ.

I. Американські редактори не відповідають.

Лежу в санаторії, лічуся і читаю з нудьги, що під руки попаде. Найбільше читаю по англійськи, бо є англійська бібліотека, а кромі того по дві-три американські часописи. Приносять мені їх другі хорі, бо знають, що я тут чужинець, самітний і без гроша. Читаю американські ґазети, знаходжу там ріжні колюмни, що подобають на наші голоси читачів. У них називається це: "Open Parliment", "Forum" і т. п.

Найбільше ведуть там тепер люде полеміку з приводу виборів, прогибіції і т. д. Видно, що богато читачів дописує до тих ґазет. Але не завважив я, щоби де в якій часописи який редактор виправдував себе, чому він не поміщує якогось голосу. А прецінь ніхто не буде сумніватися, що така ґазета має кождого дня цілком певно цілі стоси ріжних листів з ріжними голосами. Та редактор вибирає певно два-три, а решту кидає до коша. І не відповідає і не оправдується перед читачами за те, що кинув десятки, а може й сотки голосів до коша. А розумні Американці не обурюються. Вони розуміють, що писати це не така цілком проста штука та що чоловік може писати одне і воно може видатися йому дуже розумним, а воно є дурницею. Вони розуміють, що може зайти якась певна причина, що редакція відмовляється дещо містити і погоджуються зі своєю долею. Що більше, вони не зарозумілі і думають про себе так, що певно написали щось не до ладу. Тому намагаються другим разом писати більш обдумано і по якімсь часі певно приходять до переконання, що коли вони привчилися писати, коли навчилися ясно висказувати свою думку, коли навчилися розбирати справи з якогось нового пункту, а не повторювати те, що вже було писане — тоді і їх голос знаходить місце. От через те можна би заквестіонувати і в „Свободі" обовязок редакторів виправдувати себе за непоміщення дописи чи якогось голосу. Цеж право редактора: приняти або відкинути. На те він і редактор.

II. Платім вкладки згори.

Читаю в „Свободі" повідомлення про місячні мітінґи і місячні звіти про число суспендованих за незаплачення вкладок. І приходить мені на думку те, що читаю в американськім "Eagle", в якім проводиться кампанію за шестимісячним плаченям згори. Там вже привикли платити три місяці згори, а тепер хочуть завести шестимісячне плачення згори, щоби людей даром не трудити кождого місяця і казати їм памятати на вкладку. Я не кажу, щоби сейчас людей примусити платити згори, як вони не можуть. Але є богато таких, що певно заплатилиб на кілька місяців наперед, щоби не ходити на мітінґи кождого місяця та не тратити по кілька годин часу, особливо тоді, коли нема ніяких важних справ, а тільки плачення вкладки. Я думаю, що ті суспендовання завдають непотрібно багато клопоту і головним урядникам і відділовим і самим членам, котрі дуже часто попадають під суспензу цілком невинно.

П. Гірний.

Колорадо Спрінґс, Кол.

—o—

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПІДПИРАЙМО БОЄВУ АКЦІЮ.

Думаю, що найкраще можемо допомогти визволенню українського народа тоді, коли будемо підпирати все, що звязане з активним виступом проти наших ворогів.

Революційна підпольна українська преса повинна знайти в нас горячих прихильників, так як заходила подібна преса прихильників у других народів, от хоч би і у самих Поляків.

Думаю, що найкраще слати такі жертви через Обеднанне, бо воно найкраще знає, куди, як і кому посилати.

Лука Самборський,

Вунсакет, Р. Ай.

—o—

ПАКИ Й ПАКИ.

Вже багато писалося про те, що наші люди не вміють себе шанувати.

От, скажім, зайде один Поляк межи Українців і зачне цокати по ляцькому, і дивись: вже й Українці зацокали.

А чи Поляки говоритимуть по українськи, коли зайде якмй Українець між них? Річ ясна — ні.

Не хочуть наші люди брати прикладів з других народів, які себе й свою мову ставлять понад все. Замісць того, щоб учитись анґлійської мови і нею розмовляти з чужинцями, Українці пильнують польської або московської мов.

На мою думку, треба би закласти такі клюби або орґанізації, члени якої стежили би за такими людцями, що соромляться своєї мови, і таких або усвідомлювали, або цілком іґнорували та ганьбили. Бо сором великий Українцям, які не вважають на те, що роблять Поляки з нашою школою та мовою в Галичині, що роблять з нашим народом на нашій же землі.

Там Українці гинуть по тюрмах у Ляхів за те, що борються за право та честь нашої мови, а тут на вільній землі Вашинґтона знаходятся людці, що самі себе підвертають під ляцький чобіт. Треба громадянству звернути увагу на таких рабів, які й тут гнуться та принижуються та ганьблять українське імя рабським поводженням.

Михайло Юрків,

Рачестер, Н. Й.

В. Кедровський.

1917 РІК.

Передрук заборонений. — Всі права застережено 1927 р.

(188)

Перед 6-тою годиною я сам поїхав до помешкання Ґен. Секретаря Справ Військових М. Порша і попросив його негайно їхати зо мною в Секретарство, де зібралась військова нарада. М. Поршеви, що готувався стрічати кутю, це дуже не подобалось і він почав вагатися, чи їхати, чи ні? Моя настирливість перемогла й ми поїхали до Секретарства, не обмовившись в дорозі жадним словом.

Пан Секретар „були" „не „вдухе", що його потурбовали та що поминаючи його, зібралась якась нарада.

Коли ми приїхали в Секретарство, то там вже були всі запрошені на збори. Попросивши М. Порша головувати, я пояснив ціль наради, вказавши на те траґічне становище, що особливо в останні дні склалось в обороні України, а також просив, щоби присутні обговорили докладну ситуацію, зясували наші засоби до боротьби та піддали дотеперішній плян боротьби детальному розглядови й критиці, бо на мою думку у нас не все гаразд.

М. Порш спершу висловив незадоволення, що без його відома хтось скликає нараду в справі, що тичиться безпосередньо його і за яку він сам відповідає та призначений ним головнокомандуючий.

На це йому була дана відповідь, що тут ходить не про порушення чиїхсь прав і прероґатив, а про життя й смерть всієї держави й що нарада зібрана не для осуду, а для того, щоб спільними силами знайти найдоцільніші шляхи й методи боротьби, якими можуть бути визнані й дотеперішні. З замітною неохотою М. Порш згодився на розпочаття „інформативної наради".

Попрохано спершу Ю. Капкана розказати свій плян оборони. Ю. Капкан на протязі хвилин двацяти намагався такий плян переказати, але нічого з того не виходило. На допомогу йому прийшов його начальник Штабу Хілоботченко, але теж не краще висвітив плян боротьби з большевиками ніж його шеф. Учасникам наради стало ясно, що якогонебудь певного пляну оборони України в штабі, що веде цю оборону, немає. Замісць того є якісь непевні комбінації, здогадки й багато праці по латанню дірок на проблематичному фронті, що все ближче підкочувався до Київа.

Ґенерал Греків, а за ним М. Шинкар, Слівінський й Поплавко авторітетно й яскраво виясними відсутність пляну оборони України в капканівськім штабі. Установили повний анальфабетизм у військових справах, керуючих обороною краю.

Висновок всіх зводився до того, що ми при такому „командуванню" йдемо до неминучої катастрофи й то по вині нас самих. Разом з зазначенням похибок Ю. Капкана було накреслено, в головних рисах, доцільний плян оборони. Ю. Капкан ще раз попробував викрутитися й доказати свою правоту, але ґенералом Грековим був остаточно розбитий і збитий з пантелику. Він лише обіцяв все дискутовне взяти на увагу й виправити свої помилки.

Ясно було, що Ю. Капкана та його штаб негайно треба усунути, а призначити других людей. Але військовий секретар, мабуть, щоби не поступитися своїм авторітетом, а може і з инших причин, лише для нього відомих, залишив Капкана й далі на його становиску. Звичайно, „оборона" України не тільки не поліпшилась, а пішла нестриманими кроками до свого льоґічного кінця.

Лише 12. січня, коли вияснилось, що справа остаточно програна, нарешті Ю. Капкана під тиском опінії ширших кол українського громадянства і військових було усунуто, а командування військами проти червоної Москви передано командуючому військами Округи М. Шинкареви. Але то було занадто пізно. Крім того Військовий Секретар через два дні після цього зробив останній удар по обороні проти большевиків, що в щент здеморалізувало і за малим винятком добило українські військові й політичні сили.

* * *

1. січня. Нарешті й Київська округа оголошена на театрі військових подій. В Київі складається більш грізна ситуація. Українська преса й політики захоплені виборами й иншими мирними справами, та лаються за Л. Пятакова, шукаючи „виновних". Всі захоплені внутрішніми справами, немовби то не бачуть і не визнають зовнішньої заґрози та можливо близької катастрофи.

4. січня. Большевики позели інтензивний наступ з боку Чернигівщини й захопили Борзну та Добрянку. Кільце їх навкруги Київа замкнулось. Добре, що нема ще суцільного фронту, а воюють головно по залізницях та шосейних шляхах (Чернигівщина).

Учора П. Певний привіз до Київа/з Рівного заарештованого полк. Єгорова та большевицького комісаря Південно-західного фронту Гузарського, а також $4\frac{1}{2}$ міл. рублів, захоплених у Рівному. Там П. Певний розброїв два полки та захопив 18 броневих авт, що були на плятформах-ваґонах.

Нарешті Ц. Р. ухвалила закон „кадрів-інструкторів для Української Армії, а разом з тим і остаточну ліквідацію живих військових сил.

По невдатних спробах захопити у Бердичові ставку Південно-Західного фронту, большевики вирішили закласти нову, свою ставку для цього фронту в Рівному. Командуючим фронтом вони призначили полковника Єґорова, який почав орґанізовувати штаб фронту. Одночасно у Рівному большевики скликали свій зїзд південно-західного фронту, щоби утворити ревком фронту й тим надати авторітетности новому штабові. На зїзд завитав сам Криленко, але був у Рівному не довго, що його врятувало від українського полону.

Ведучи на нас напад, большевики одночасно переговорювали з нами про перепуск їхніх військ з України, в повному озброенню й матеріяльному заосмотренню. При тім увесь час з аґітаційною метою обвинувачували Центр. Раду, що вона большевицькі війська не пускає в Московщину та обеззброює, в той час перепускаючи контр-революційні війська Каледіна та инші. Між тим на наші пропозиції допомагати виїздові большевицьких військ з України, але при умові, що большевики не будуть затримувати й обеззброювати на Московщині українське військо, що йде на Україну, вони ухилялися від відповіді й ховали українські пропозиції від розголошення.

В цій справі я часто вів переговори зі Ставкою в Могилеві, а також безпосередньо з Петроградом через нашу делеґацію членів установчих зборів, яка поїхала туди з метою здеклярувати, що Українці, члени Всеросійських Установчих Зборів в них участи не візьмуть до вирішення тої справи Українськими Установчими Зборами. Але добитись яких небудь позитивних наслідків, що, зрозуміло, для большевиків було непотрібним, мені не пощастило.

Ми не мали фізичної сили обеззброїти все большевицько-московське військо на Україні, якого було міліонів до 2. Колиб воно дійсно мало бажання вибратися на Московщину, то моглоб це легко зробити, бо ми його не стрималиб. Між тим всі большевицькі й большевитствуючі військові частине, галасуючи про утиски Українців і протестуючи проти насильного тримання їх на Україні, зовсім не збирались вирушити на Московщину. Навпаки, вони більше міцно обсідались на Україні, грабуючи її населення, державні скарби, та руйнуючи орґанізацію державних апаратів, порушуючи лад на місцях. Щасливо для нас було те, що „демобілізація" нарешті зруйнувала більшість цього грабіжницького московського війська й воно окремими гуртами, иноді цілими масами, плило на Московщину для „реалізації здобутків революції", при тім не забувши прихватити з собою дещо більш ціннішого й цікавого для них з таких „здобутків" на Україні.

* *

На большевицькому зїзді в Рівному теж розпочалась шалена аґітація проти „хахлов, что абіжают русскіх", бо не пускають їх до дому орґанізованим військом.

(Дальше буде).

ОГОЛОШЕННЯ ВІДДІЛІВ

У СПРАВІ МІСЯЦЯ ВЕРЕСНЯ, ПРИЗНАЧЕНОГО НА ПРЕДБАННЄ ГРОШЕЙ НА СИРОТИНЕЦЬ-ЗАХИСТ У. Н. С.

—o—

ПРОВІДЕНС, Р. АЙ.

Вельми Шановні Урядники Тов. ім. Т. Шевченка, від. 73 У. Н. С., в Провіденс, Р. Ай., Тов. ім. Ів. Франка, від. 93 У. Н. С., в Сентрал Фолс, Р. Ай., і Тов. ім. Т. Шевченка, від. 122 У. Н. С., в Тотон, Масс.

Сестрицтво Любов, від. 177 У. Н. С в Провіденс, Р. Ай., на спеціяльному мітінґу дня 18. серпня 1928 р. розбирало справу будови Сиротинця У. Н. Союза, а зокрема вересень, призначений на збиранне жертв на захист для сиріт по членах і членицях У. Н. Союза. Одноголосно ухвалено, що кождий член і члениця 177 від. У. Н. С. має дарувати щиру жертву по своїй можности, не меньше як одного доляра.

Притім виринула гадка між членами, щоби в злуці з иншими тутешніми чи околичними відділами нашої орґанізації дати спільний пікнік, а весь дохід призначити на будову Сиротинця.

Ми, урядники від. 177 У. Н. С., кличемо до Вас, Вельми Шановні Урядники: Прибудьте на день 25. серпня 1928, то є в суботу, на СПІЛЬНІ НАРАДИ, котрі відбудуться в 7. годині вечером під ч. 45 Pilgrim St. в Укр. Правосл. Церковній салі. 196

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЗАСНОВУЙМО КООПЕРАТИВНІ БАНКИ.

Переїзджаючи через більші міста Злучених Держав, задержався я через кілька місяців у Клівленді. Тут приглянувся я життю-буттю наших Українців-робітників, які в поті чола заробляють на свій хліб насущний, переважно по великих сталевих фабриках, з яких звісне є місто Клівленд. Приглянувся я також українським інституціям, які заснували наші Українці в Клівленді й тут звернула на себе мою увагу Щадничо-Позичкова Каса, себ-то Український Банк, який по англійськи зоветься „Ди Юкраїнієн-Американ Билдинг енд Ловн Есоссіейшон, котрий находиться на розі Професор і Вест 10-ої улиці. Сей банк положений є в осередку української тутешньої кольонії, поміж українською гр.-кат. церквою св. Петра й Павла й гарним Українським Народним Домом та малою, бо ще в бейзменті містячою, ся українською автокефальною церквою й трохи дальше лежачим Українським Робітничим Домом. В сій дільниці находиться теж богато українських підприємств, як українські реставранти, гросерійні склепи, пулруми, похоронні заведення, склепи зі солодкими напитками, бучерні, пекарні й тим подібні українські підприємства. Згаданий банк або пожичково-щадничу касу зорганізовано на кооперативній системі в 1915 році, себто в часі Світової Війни, в якій ще тоді Злучені Держави не брали участи. Початки згаданої інституції були дуже тяжкі, бо, на жаль, не всі наші люде розуміють значіння й вагу пожичково-щадничих кас. Заходами одначе витревалих, завзятих і енергічних одиниць, сих перших піонірів української фінансової інституції, зросла вона у кількох літах так, що тепер числить поверх пів міліона дол. майна і посідає красний двоповерховий будинок. У тім будинку міститься не тільки сам банк, але також і більшу часть його винаймається під великий склад меблів. І неоин дивується сьому правдивому чудови. Ще не так давно, у самих початках містився сей банк у темнім церковнім бейзменті, а днесь посідає льокаль, який дорівнує льокалям міліонових американських банків. І тут саме показується сила кооперації, на основі якої заложено сей банк.

На жаль, клівлендські Українці не користають як слід зі своєї власної щадничо-позикової каси, якої їм з певністю можуть позавидувати инші, більші українські оселі в Злучених Державах. Від управи банку довідався я, що коли би всі місцеві Українці складали свої ощадности в сім банку, то капітал, находячийся в тім банку, перевисшивби без сумніву 5 міліонів долярів. У сім случаю клівлендські Українці забувають нашу народню приповідку „свій до свого“ й тим самим самі собі шкодять. Чим бо більше капіталу в своїй власній народній інституції, тим вона сильнійша й тим більше може помагати нашим людям у Клівленді. Тут треба додати, що далекі українські кольонії з стейту Пенсильвенії далеко більше оцінюють вагу свого банку й навіть почтою пересилають свої ощадности до згаданого банку. Се повинно бути упімненням і пригадкою для клівлендських Українців, щоби більше памятали про свою пожичкову касу й лише в ній складали свої ощадности.

А тепер застановімся уважно над тим, яку користь приносить того рода кооперативний банк, який саме находиться в Клівленд. Сього рода банк є в можности уділяти пожичок на будову або закупно домів, а як забезпеку одержує першу гіпотеку (морґедж) на збудованих або закуплених домах. Місцеві Українці можуть проте у своїй власній пожичковій інституції одержати потрібну їм пожичку на закуп або будову свого дому, склепу або якогось иншого підприємства. Не диво тому, що понад 1000 місцевих українських родин одержало добру нагоду збудувати або купити свої власні доми. Тутешні Українці стають проте елементом стало осілим у Клівленді й гордяться тим, що мають більше своїх власних реальностей ніж яка инша українська кольонія в Злучених Державах. Крім сього мають теж тутешні Українці нагоду складати свої ощадности в своїй рідній фінансовій інституції, яка остає під контролею державних властей, а також і своєї дирекції, вибраної самими щадниками-Українцями. До такої інституції місцеві Українці мають безпеченьо більше довіря ніж до інституцій, що остають у чужих руках. Крім сього пожичково-щаднича каса є в можности платити більший процент як звичайні банки, а тим чином дає теж нагоду заощадити скорше й більше гроша. Грішми Української Щадничої Каси орудують самі Українці, і розуміється орудують вони так, щоби з тих грошей була як найбільша користь для самих же Українців. І в той спосіб при помочі свого щадничо-пожичкового банку далося вже й дасться ще в недалекій будуччині зорганізувати нові українські підприємства в нашім місті. У Злучених Державах є понад 100 українських кольоній. Колиб вони усі перенялися ідеєю кооперації й пішли слідом клівлендських Українців, зорганізували в себе щадничо-позичкові каси, або українські банки, то якаж було би з них користь так для них самих, як і для загалу Українців!

На кінці треба би висказати ще побажання, щоби вже раз наступила ся радісна хвиля, коли то загал американських Українців більше заінтересується кооперацією й зорганізованням своїх щадничо-позичкових кас. Тоді без сумніву заінтересується нами цілий світ а також говорючі по англійськи Американці, бо в Америці числяться лише з тим, хто сильно стоїть економічно, хто посідає свої сильні фінансові інституції. Тому то так числяться тут не лише з Жидами, але й з далеко менше численними від них іміграндами, як Вірмени, Сирійці, Греки й инші, які станули сильно під оглядом економічним, розвинувши свою торговлю, яка була би неможливою без зорганізовання вперед своїх пожичково-щадничих кас. А коли станемо сильно економічно, то не лише принесе се користь нашій американській іміграції, але також станемо в пригоді нашим землякам у старім краю. Кілько то наших фінансових інституцій у старім краю потребує пожичок, щоби зорганізуватись і стати сильно економічно та дати удержання тисячам людей, яких наш ворог лютий, насильний окупант нашої землі, позбавив кусника хліба й даху над головою. Колиб ми мали більше так добре фінансово розвиваючихся пожичково-щадничих кас, як згадана Юкраїнієн-Американ Билдинг енд Ловн Асс'н, то безперечно малиби де наші кооперативні і фінансові старокраєві інституції одержати потрібний їм кредит. Не дасться заперечити, що маємо в старім краю здібних і енергічних на кооперативнім полі людей, одначе бракує їм грошей, які могли би дістати лише від своїх земляків в Америці.

Колиб наші Українці в старім краю станули сильно економічно, тоді не страшні були би їм Поляки, Цигане-Румуни, Чехи й инші вороги. Тоді числився би з ними культурний світ й тоді доля нашого народу була би цілком инша, як тепер.

Тому берімся до кооперації, закладаймо щадничо-пожичкові каси на взір клівлендської, а станемо в пригоді не лише собі самим, що живемо під вільним звіздистим американським прапором, але й нашим далеким, заморським, поневоленим братам, Українцям, що ждуть від нас поратунку.

М. С.,
Клівленд, Огайо.

НАДЗВИЧАЙНЕ ВИДАННЯ ЧАСОПИСІВ ІЗ НАГОДИ СМЕРТИ СОБАКИ.

Три дни слідкували тисячі Китайців на стовпцях китайських часописів подрібні звідомлення про перебіг недуги собаки. Три дні їх душі були наповнені журбою і співчуванням у звязку з його недугою, про яку бюлетени приносила шанґгайська преса з усіми подробицями. Вкінці після трьох днів вийшло надзвичайне видання найбільшого часопису з великими трома словами: Мюджінс не жиє. Всі дуже засумувалися. Мюджінс? Хтож це такий Мюджінс? Великий ґенерал, славний ватажок бандитів, визначний поет або може великий богач? О ні! Мюджінс був чимсь богато більшим, а заразом богато меншим. Мюджінс то був звичайний — пес. То був пес, який вирятував був від смерти пані Гюмель, що йому приніс... со вдячність усіх Китайців в авреолю героя. Пані Гюмелева, яку мешканці міжнароднього кварталу називали Цю-Юм-Юнґ (маленька матінка) була цікава жінка. Весь Шанґгай любив її і поважав, тому що вже довгі літа працювала щиро для добра вбогих Китайців і помагала їм. Жила сама в малім домику, де й відвідували тисячі її тисячі її прихильників і приятелів. В липні 1920. р. несподівано вдерлося до її домівки трох Китайців із Нінґпо. Напасники, після короткого шамотання, хотіли кинутися на неї, коли тут явився малий Мюджінс, тоді дволітний песик. Прогнав напасників, але при цьому одержав дві рани з пістоля. Ці рани зробили його на все калікою. Пані Гюмелева вже давно була померла, але Мюджінс жив далі завдяки своїй пані, а в очах Китайців виріс на найбільшого героя. Та тепер захорів і згинув, скінчивши девять літ. А Шанґгай сумував.

Др. Остап Грицай (Відень).

ОЛЬГА КОБИЛЯНСЬКА ЯК ПИСЬМЕННИЦЯ (4)

(Продовження)

„ЗА СИТУАЦІЯМИ“.

„...Рух жіночий — каже професор Чорнай — пішов з того, щоб дати жінці хліб в руки, і вона не була полишена виключно на удержування чоловіком — через подружє... Але відтак, чи радше сказати тепер, той рух, набравши кольосальний розміри, хоч може й несвідомо, йде проти раси в жінки і проти виховуючої вузини родини. Жінку втягається тепер в оборот матеріялізму. Її індивідуальність, що є в ній її властиєю — відбирається їй тим. Все на ній починається тепер обчислюватися. То є, треба доконче до того доправадити, щоб її ґенераційний (— отже по нашому: її материнство. — О. Г.) чин уважався за господарський, себ-то економічний чин... Тепер нічого не має вартости по собі, все мусить бути рівновартне*). Тепер є рух жіночий фальшиво зорієнтований, він скріпляє струю, що є не лиш ворожа для жінок, але і для людськости взагалі. І коли змисл боротьби є той, щоби людина стала наза мірилом усіх річей, то треба нам иншого фронту й иних установ. В подружу і в родині, не в любові і в заводі, (— О. Г.) чи там „фаху“ — лежить наш звязок з найглибшими інтересами людськости. Тепер треба зброїтись до боротьби, котра очевидно виразно розпочинається між родиною і правительством, між пристосованням і расою, між упаданням і хованням...“ Цей погляд Кобилянської про суть жіночого руху не новий зрештою. Він покривається доволі послідовно з її давнішими поглядами про ту справу, звісованими мною в студії попередній. Але коли й безумовно признаємо авторці, що її наголошування материнських обовязків жінки належить до найкращих і найважніших рисів в її творчости, то все таки годі нам не зазначити, що дефініція жіночого руху як течії проти раси в жінки оправдана тільки до певної міри. Він іде проти раси в жінці, коли доводить жінку до повного нехтування ідеалу материнства, до сліпого наслідування мужчин не тільки що до матеріяльної незалежности, здобутої бюровою чи иншою працею, але і що-до вищерть свобідного особистого життя (особливож полового). Хто знає іменно, які діти родяться і виховуються в матерій, що по модерному пють, курять, забавляються весело по ночам та не дбають про святість родинного життя, той, коли з такою „еманципацією“ жінки симпатизувати не буде. Але коли жіночий рух дає жінці змогу систематичного і самостійного заробітку — в бюрах, у виховавчих заводах, в фабриках то-що — то тим він по моїй думці проти раси в жінці не йде, і через те жінка не потрібує ставати ні функцією, ні машиною, ні безпросвітною матеріялісткою. Міліони жінок нині заробляють на хліб самостійно, не тільки без погуби, але й без видатної шкоди для того, що Кобилянська називає расою в жінки. Я відчислюю тут очевидно те все, що дається сказати про шкідливий вплив деяких галузей заробітної праці на фізичний організм жінки, бо це зовсім окреме питання і належить до обсягу гігієнічних проблемів заробітної праці взагалі (отже і в відношенню до мужчин). Я принимаю змогу праці жінки на на таким становищі, яке найкраще підходить під її природу, і кажу, що така праця не тільки не вбиває в жінці індивідуальности, а навпаки — вона скріплює її розвиток. Досвіди підчас світової війни нпр. навчили нас, що жінка як робітниця прекрасно радила собі навіть там, де трудноші праці вважалися для жінки здебільшого неперемінними, а що жінки в богато випадках працювали далеко пильніще, точніще й солідніще, ніж чоловіки, це загально відома річ. І то жінки, які вдома мали по кілька дітей і мусіли якось промишляти всім! І коли вже йде про індивідуальність, то мушу сказати, що жінка, яка працює, стикається з життям і людьми, має нагоду виявити свої таланти, свій розум, своє знання і свій хист вести дану працю, багато ближча до справжнього індивідуалізму, ніж ціця, що сидить за печею, чекає на обід та мріє про гарного кавалера. Не свідома робітниця, нехай і проста пролетарка, є, на мою думку, в небезпеці стати функцією, матиною і матеріялісткою, а власне дівчина без заняття, що її не привчили працювати й працею виробловати собі характер та індивідуальність. Саме панни з красших домів, які мали всього подостатком, стають в подружу так дуже часто простими функціями, машиново байдужими родільницями дітей, з якими не знають, що починати, а при тім грубими матеріялістками. Ось хочби мати Аглаї. Вонаж не захоплена жіночим рухом ніяк, жінка раса в неї не нарушена ніякою бюровою ні фабричною функцією. Мати Аглаї — тільки жінка й мати у своїм первіснім виді, що так скажу. А хібаж вона гарний тип? Наполдженими дітьми вона не журиться, не любить їх, не вміє їх виховати, не почувається навіть до обовязку зробити для дітей все, що треба їй для них зробити (хоч каже, що „все для дітей!“), затеж просто топиться у грубим, як жидівська ненаситність, матеріялізмі. І таксамо не можна сказати про другу замужню жінку в нашім романі, своячку Аглаї, Іванну К., щоб вона, хоч віддана зовсім праці в околі свойого господарства, репрезентувала кийсь визначніщий жіночий тип. Тимто й підкреслюю ще раз, що аргументи, якими Кобилянська у словах Чорнная намагається виправдати нехіть Аглаї до систематичної праці на якійсь постійній посаді, не зусім переконують нас, що хочби й тому, що в дійсности знаємо цілі ряди найславніших письменників, малярів, музиків та инших артистів, які довгий час працювали на найгірших „посадах“ з тою метою, щоб добути змоги посвятитися зовсім свойому властивому званню*).

Отже як останній ратунок для здійснення творчих замислів Аглаї лишається — професор Чорнай. Він улюблюється в інтересну, гарну дівчину, а дізнавшись про все, що є мріє її душі, хоче з нею одружитися і так усунути всі матеріяльні турботи зі шляху її життя. Аглая іменно за весь час свойого першого знайомства з ним — як його слухачка на университеті — мучить себе і його нарікканням на те, що її усе таки доведеться вступити на службу до почти або кудись за звичайну куховарку, що чого Чорнай як й щирий і добрий приятель, не хоче ніяк допустити. Але в Аглаї проступає знову неріщесть. Як щодо самостійної посади вона весь час хитається між страхом перед нею і конечністю взятися за щось такє, так і щодо подружнього звязку в неї трівожні побоювання та артистичні мрияння.—

„Колиб я — каже вона до своячки Іванни, в домі якої заколи пересиджує а й ночує — за його вийшла, тепер вийшла, то під його дотиком я перемінилась в мясо і кров і моє захоплення музикою розбилось так, як кавалок стисненої землі. Щоби мені і йому з того прийшло?... Подруже вбилоби щось в мені, а може і в нім. Тому, Іванно, красші мрії, красші ті стремління, котрі нас у висоту підносять, ніж рука в руку ітипевним кроком до ще певнійших розчаровань. Ми не моглиб більше мріяти за незнаним і гарним. Обовязки подружа здавилиб багато дечого гарного в нас!... Хай буде широко перед нами... широко аж до крайности... Або він узяв би мою особистість під свою власть, або я його. Наші почуття ступилиби і де той дальший розвій, про котрий стільки пишеться і говориться?“ — Це в засаді без сумніву гарні слова, гідні артистичної душі в роді Аглаї. І що в нашої героїні сперщу доволі внутрішньої сили, щоб і справді здійснити їх, на це доказом її дальше поведення проти професора Чорная, розмальовання якого треба причислити до красших сторінок в нашій повісти. Коли він в хаті Іванни освідчається Аглаї, вона каже до нього: „Заміняти штуку за подружє? Заміняти свободу за невільництво, хочби і найкрасше і найприродніше? А коли воно вийде на зле? А коли... оно знає пожалує? Я... боюся. О, Боже, Боже...“ простогнала, зітхаючи з повних грудей. — Останьмо свобідними і розлученими. Наша розлука буде нашу любов, ні, мені тугу скріпляти. Я вас... мені так здається, щоб вам уже цілу правду сказати, ще не люблю до кінця. Я не знаю, може тому, що я нічого не даю. Я останусь вам на віддаленню може якоюсь етеричною музикою. А коли стану вашою жінкою, то перемінюся в мясо і кров, і моя ліра, котра вас тепер може і захоплює, випаде з ваших рук... а тоді горе нам обом. Ні, я не можу віддатися“. — Правда, знаючи погляд Кобилянської про найвисше призначіння жінки, а саме її завдання бути жінкою і матірю (про що в нашім романі чули ми з уст проф. Чорная), ми тільки в части розуміємо жагучу опозицію Аглаї проти намірів залюбленого в неї чоловіка, і то тільки з уваги на її творчі змагання (хоч нпр. в дотеперішних романах Кобилянської геройки, теж артистичні душі, віддаються всі). Бож це вже дещо несправедливо, підходити до подружнього звязку все тільки як до форми своєрідної неволі і поробощення індивідуальности у подругів. Булож пребогато випадків, де навіть високо артистичні і справді творчі душі почувалися в подружу дуже щасливими і щойно тут доходили до повного розвитку своєї індивідуальности. Це тільки невольницький тип, людина розколена тілом і душею, добачує у всякому тісніщому звязкові небезпеку поробощення своєї індивідуальности.

(Дальше буде)

*) Підкреслення авторки. — О. Г.

*) В нас нпр. відомо загально, що одною з причин трагедії Франкової творчости було якраз те, що Франко не дістав свойого часу посади доцента у университеті у Львові, через що мусів довгими десятиліттями роздрібнювати свій великий талант на журнальні заробітки та доходити зимнування зі сторони гнилого громадянства. — О. Г.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ФІНІКСВІЛ, ПА.

Закладаймо свої політичні клюби.

Кілька днів тому назад прочитав я в филаделфійській газеті „Public Ledger" замітку про іменовання нових американських горожан. Число їх дуже поважне — 450 людей, 19 національностей. Між тими національностями я помітив Поляків, Австрійців та Москалів. І певно між ними були і Українці, та видно не признались до свого народу. І далі соромляться своєї батьківщини. Та дивуватися нема чого, бо наші люди уникають своїх національних організацій, або готовляться стати ситизенами при допомозі чужинецьких клюбів.

Отже щоби не траплялося таких сумних випадків, треба закладати свої ситизенські організації.

Разом з тим повідомляю, що в Фінікcвілі зорганізовано Український Демократичний Клюб, до якого, на жаль, вписалося покищо лише 13 людей. Ціль клюбу, помогти всім несвідомим Українцям стати горожанами без жадних коштів, окрім судових та подорожі.

Нам треба утворити українську політичну громаду, щоби на майбутніх виборах президента, говернора та місцевих урядників і суддів голосувати, за ким ми хочемо, а не за тими, на кого агенти покажуть. Требаж показати Американцям, що ми належимо до культурної нації.

Слідуючі збори відбудуться 26. серпня с. р. в домі Мартина Воробця, 59 Main St., о 8 год. вечером. Прийдіть громадно та запишіться в члени.

Дмитро Грабовський, предс.

—o—

ФРЕНКФОРТ, ПА.

Буде своя народна школа в своїм домі.

Невеличка наша громада, але на щасте має в собі завзятих і свідомих громадян. Тому, хоч вона під самим боком головного жерела рутенської гнилизни, всеж таки намагається заховати чистоту і йти разом з тою частиною американсько-української іміграції, що змагає до визволення нашого народу з усякого ярма.

Щоби підховати наших діточок на добрих синів українського народа, рішили ми завести у себе українську народну школу. Справу ту обговорювано на всіх мітінгах Клюбу Американсько-Українських Горожан. Клюб наш має свій власний дім, який буде відреставрований і приспособлений до ужитку на школу. З початком шкільного року буде могла вже розпочатися шкільна наука. Громадяне працюють біля обнови домівки безкорисно, бо кождий знає, що працює на дім, в якім сам буде своїм власним господарем.

Теодор Липка.

КОРОЛЕВА ХОДИТЬ БОСА.

160 кільометрів на захід від Шотляндії і 80 км. від Гебридів лежить мало кому знаний острів св. Кільда. Є це незалежна держава, яка має свою королеву і парлямент. Мешканці острова жиють відокремленим життям. Займаються риболовлею. Вісти з Европи дістають дуже пізно: Почта з грудня м. р. прийшла цього року в березні. Їх мова є старо-галійська. Старі люди не знають ніякої іншої мови. Молоді розуміють уже англійську мову.

Держава на острові св. Кільда завмирає. Старші із жалем кажуть, що виною цього є молодь, яка виемігровує до інших країв. Правильна комунікація є лише в літніх місяцях. Від кінця серпня зрідка можна побачити кораблі, що полюють на кити.

Ця держава, як уже згадано, має парляментарний устрій. Парлямент збирається що дня, роздає працю на цілий день і судить спірні справи. На чолі держави стоїть королева, яку вибирають. А саме є це найстарша жінка на острові. Інституція королевої істнує від дуже давна. Колись давно проводила вона виправою, яку жінки що якийсь час уладжували, щоби полювати на т. зв. морські папуги. Нині це радше номінальна почесть. Королева вбирається, як усі інші жінки її держави, у великий шаль і ходить боса.

—o—

НЕДУГА — ЯК РЯТУНОК ДЛЯ ЛЮДИНИ.

Найбільший ворог людини: недуга є рівночасно — як впевнюють учені — приятелем а часом навіть спасителем. Так говорили середньовічні мудрці і так твердять д-р Скода і д-р Рокітанський (оба віденські лікарі). Вже в XV. столітті лікували божевілля пятиденною горячкою, а пані не боялися шкарлятини, бо казали, що коли шкіра лущиться, то тимсамим робиться гарніша. Таксамо шкірні недуги лікували хронічною горячкою, яка поставала наслідком перестуди. І нині ще лікують параліж малярією. Передовсім, як твердять згадані лікарі, дуже „пожиточною" є грипа. Щоправда, добрі наслідки грипи видно щойно по 6 літах. Людина, що перейшла грипу, є відмолоджена, енергічна, має охоту до життя. Колиб це про грипу було правда, то не треба Воронова, Штайнаха тай люди не були би ворогами малп!

ТАИНИ СИНЬОЇ РІКИ.

Географічне товариство під проводом славного мандрівника Козлова приготовляєтьс до великої виправи, що буде досліджувати одну з найбільших азійських рік Ян-Тсі-Тсан — Синю Ріку. Ріка ця, її струя і її береги досі не є добре знана, тому від богато літ цікавляться нею вчені. Вона майже так мало досліджена, як північний бігун. Корито Синьої Ріки займає велику часть китайської територі (⅜). Козлов хоче насамперед досліджувати горішню часть ріки, що випливає на горішній тибетській рівнині. Велика полоса, що нею ріка протікає між Тибетом і Жовтим морем, ділиться на кілька частей різними підсоннями. В горішному бізі ріка, на думку західно-европейських учених, протікає пустинею, над якою сторчать лише ледняки високих гір. Стверджити, чи тут є людське життя і яке, є одним із дальших завдань виправи, яка — самособою — буде також дбайливо розсліджувати і ростинність та звіриний світ цих незнаних країн. По дотеперішним пропозиціям сподіються праць експедиції на половину 1928 року.

„ПАМЯТНИК" ДЗЕРЖИНСЬКОГО НА УКРАЇНІ.

У двохріччя смерти Дзержинського українські чекісти побудували біля Харкова „Діточий дім комуни ім. Фелікса". „Ізвестія" додають до того, що „Дзержинський, так само як Іліч, дуже любив дітей". Та не кінчають фрази: „але не любив дорослих, яких залюбки казав розстрілювати".

ПРОЗОРИЙ ЧОЛОВІК.

Парижський учений др. Діокле сконструував рентгенівський апарат, якого праця викликає подив у кругах фаховців. Апарат цей виконує знимки, які своє досконалістю перевищають усі дотеперішні осягнення. Апарат парижського лікаря дає можність відтворювати нутро людського організму, не як дотепер, на фотографічній пластинці, але пластично. Ріжниця поміж старим „Рентгеном" і новим така, як поміж фотографією і різьбою. Має він щось спільного з стереоскопом; як відомо, є це апарат заосмотрений двома сочками, які точно відповідають парі людських очей. В нього всовуються дві фотографічні знимки, які огляданi через пару сочок дають вражіння не плоскої картини, але пластично випуклих предметів з точними їх просторними відношеннями. Дві світлини, яких рівночасне оглядання парою очей дає вражіння нової пластинки, виконані в той спосіб, що один і той сам предмет чи особу фотографовано з двох точок, яких віддалення відповідає віддаленню людських очей. Таким чином одна фотографія завела відбитку предмету оглядданого з права. В результаті одержувався вражіння круглого простірного предмету.

І цей стереоскоп поклав парижський лікар в основу конструкції свого нового „Рентгена". Він сконструував фотографічний апарат, який, знявши один бік людського нутра, автоматично пересовується 21—20 цм. в бік, щоб зняти другий бік. Трудності в успішности подвійного, але не рівночасного фотографування людського нутра не були малі. Як відомо, людські органи находяться в безперестанному русі й це не дозволяє на знимку одного й того самого органу в двох ріжних моментах, у тій самій непорушній позиції. Треба було зменшити зупинку поміж оною і другою знимкою до мінімум. Це привело д-ра Діокле до вжиття цього року рентгенокінематографу. При допомозі багатого Американця Лістера Лінарда построїв др. Діокле апарат, який дає можність виконувати дві рентгенівські знимки протягом трох чвертин секунди, в якім відбувається пересунення апарату з одної точки погляду на другу. Осягнені в той спосіб рентгенівські знимки нутра людського організму, вложені до стереоскопу, дають вповні пластичне вiображення людського нутра.

Про практичне примінення нового „Рентгена" переконається на прикладі.

На клініку привезено лісничого, який через необережність впакував собі цілий набій рушниці в живіт. Дванадцять шротів застрягло в тілі лісничого. Його взяли під фотографічну сочку нового Рентгена. Осягнені знимки дали змогу точного означення, де застрягли поодинокі зерна шроту, навіть тоді, коли наприклад два зерна бачені з переду взаємно себе покривають й на звичайній рентгенівській пластинці виходять як одна пляма. Таких помилок робив „старий" Рентген чимало й в тому, при всій його пожиточности, його недосконаліcть. Новий Рентген іде в допомогу терплячій людськости, вивічований новими засобами. Дякуючи його знимкам, сповнилася мрія про „прозорого чоловіка".

Отворили очі.

— Чому ви женитесь?

— Щоби було кому на старі літа замкнути мені очі.

—o—

Новочасна журба батька.

— Три доньки видав я вже замуж. Тепер треба ще їх розвести і потім матиму цілковитий спокій.

LITTLE JULIUS SNEEZER — BY BAKER

!
?
WHATS ALL THE TROUBLE ABOUT?
I JUST SAW A FELLOW SWALLOW SOME PIG-IRON!
GWAN— WHO WANTS TO EAT THAT STUFF?
WELL IT MUST HAVE BEEN AL-RIGHT!
FOR I HEARD HIM SAY IT WAS PICKLED!